

“Moord op de gebroeders de Witt”

**De gebeurtenissen op de dag van de
moord Zaterdag 20 augustus 1672
 (“Rampjaar”)**

Een verslag van uur tot uur.

**Naar de biografie over Johan de Witt
van Nicolaas Japikse (1915)**

Dr. J. E. van Dam/september 2009

Een overzicht van de gebeurtenissen op zaterdag 20 augustus 1672

08.30 uur

- **De rechters maken het vonnis bekend, zonder motivatie ('het Hof en geeft geen redenen')**
- **Cornelis de Witt uit zijn ambten en verbannen**
- **Tichelaar vrij**

09.00 uur

- **Dienstbode van gevangenenbewaarder gaat naar Johan de Witt met verzoek om bij zijn broer te komen**

09.30 uur

- **Johan de Witt arriveert bij de Gevangenpoort**
- **Bespreekt het vonnis met Cornelis**

10.00 uur

- **Den Haag raakt in rep en roer**
- **Tichelaar roept : “Hij is vrij, dus de ruwaard schuldig ! “**
- **Grote oploop rond Gevangenpoort**
- **Gepeupel roept : Te wapen, moord, verraad**

10.30 uur

- **Johan wil de Gevangenpoort verlaten, maar wordt tegengehouden door de burgers**
- **Gevangenpoort aan alle kanten omsingeld en bewaakt : ontkoming is onmogelijk**

11.00 uur

- **Gecommitteerde Raden (olv van Asperen) rapporteren onlusten aan de Staten van Holland**
- **Staten (olv Vivien) nemen kloek besluit : breng ruitery in geweer**
- **Gelasten om samenrotting “te scheiden en te dissipeeren”**
- **Desnoods te schieten om rust te herstellen**

- **Laat voorts de magistraat van Den Haag de “vertrouste schutterij” in de wapenen brengen**
- **Richten verzoek aan de Prins van Oranje om direct naar Den Haag te komen en legereenheden te zenden om orde te stellen**

11.30

- **Staten gaan uiteen**
- **Gecommitteerde Raden voeren beslissingen van de Staten slechts ten dele uit (geen bevel tot schieten)**
- **Ruiterij olv graaf Tilly stelt zich op aan de Plaats, Buitenhof en Kneuterdijk**
- **Schutterij is al in de wapenen opgekomen, ook al zonder bevel van magistraat Den Haag**

- **De burgemeesters van Den Haag melden aan de Gecommitteerde Raden dat er nu geen gevaar meer dreigde**

12.30 uur

- **Gespannen situatie schutterij en ruitelij**
- **Achter de militaire macht stond nu een grote menigte gepeupel; ook vele koetsen met burgers uit de hogere stand**

13.00 uur

- **Gebroeders de Witt zetten zich aan tafel voor de middagmaaltijd !**
- **Er komt een aantal officieren met de fiscaal van het Hof op bezoek; zij vormen de permanente bewaking**
- **Johan verzoekt de officieren mee te eten**

13.30 uur

- **De Gecommitteerde Raden krijgen verzoeken, eerst van de burgers, later ook van de magistraat om ruitery weg te laten trekken (“dreigende oprukking van boeren”)**
- **Van Asperen tekent schriftelijk bevel aan Tilly om positie bij Gevangenpoort te verlaten**

15.00 uur

- **De ruiters olv Tilly trekken weg (Tilly : “dat zijn nu doode lieden”)**
- **Blauwe vendel met Verhoeff trekt op en begint te schieten op de deur van de Gevangenpoort**
- **De cipier maakt de deur open; een dertigtal burgers rent naar boven, naar de kamer waar de De Witten zijn opgesloten**

- **Johan zit aan tafel en leest in de Bijbel; Cornelis, zwak na de pijniging, is te bed**
- **Johan treedt naar voren : is het om mijn leven te doen? Schiet mij dan hier maar dadelijk neer**
- **Verhoeff belet dat : de gebroeders moeten in het openbaar sterven !**
- **De gebroeders worden nu met geweld de trap af gesleept naar buiten waar een woedende menigte hen opwachtte**
- **Cornelis wordt als eerste neergeslagen; Johan wordt neergeschoten door Jan van Vaalen; worden bewerkt en vermoord door de omstanders; er wordt een salvo op de lichamen afgevuurd**

- **Op last van Verhoeff worden de ontklede lijken naar het Groene Zoodje versleept en opgehangen met de benen naar boven**
- **Dan volgt gruwelijke lijkenschennis; alle ledematen worden afgesneden en verkocht ; het lichaam van Cornelis werd opengespaakt als van een geslacht beest; de harten werden uitgerukt**
- **Niet alleen de burgers, maar ook het canaille deed nu mee aan de lynchpartij (“ultimi barbarorum” volgens Spinoza)**

17.30 uur

- **De burgers verlaten in goede orde de Plaats**
- **Het blauwe vendel juicht op de Vijverberg Tromp en Kievit toe**

19.00 uur

- **De Staten komen weer bijeen; nu klein in aantal; horen het rapport van de Gecommitteerde Raden aan over de moord**
- **Deze Raden dekken zich in door te wijzen op de geruststellende woorden van de Haagse magistraat en op gebrek aan militie**
- **Staten besluiten Prins te verzoeken onverwijld naar Den Haag te komen en gelasten huis van Johan de Witt te beschermen en de lijken naar een veilige plaats te brengen**

23.00 uur

- **De lijken worden, pas nadat de rust was weergekeerd, van het schavot afgenomen door dienaren van de familie de Witt en naar het huis op de Kneuterdijk vervoerd**

N.B. In de nacht van 21 augustus werden beide broers in de Nieuwe Kerk begraven

Een paar dagen later, toen de familie wapenborden bij het graf had laten ophangen, drong een menigte de Kerk binnen en sloeg de wapens in stukken. Zij dreigden zelfs de lijken uit het graf te halen en ze opnieuw aan de galg te slaan.....!

**Geen der moordenaars is gestraft. De Prins van Oranje verzette zich hiertegen, want
"Wist niet, of met vigueur daartegens te procedeeren; was bij de voornaemste burgers geschiet, dangeus"!**